

Брана Димитријевић

РОДОСЛОВ ПОРОДИЦЕ ЗАСЛУЖНЕ ДАНИЋ

Риста Данић звани **Илча** доселио се у Србију крајем XVIII или почетком XIX века, из Катранице (данас Пирги) сеоца у Северној Грчкој, недалеко од Островског језера. Постао је угледани трговац и председник Београдске општине. Са другом женом Наумком, ћерком пожаревачког кнеза Момира Протића, изродио је две ћерке и два сина. Протић се, пак, помиње у Мемоарима Проте Матије Ненадовића два пута: *Кад Миленко Стојковић стаде против Турака Србе покретати, њему се придруже Момир из Лучице који подигну Пожаревачку нахију, и Пожаревац опколе...* И, потом: *А кад Карађорђе са Врачара војском и топом дође и Пожаревац опсадом стесни, где му се Турци после кратког боја, између 16. и 20. маја 1804. године предаду, тада Карађорђе у Пожаревцу постави старешином Момира из Лучице.* Као кнез, Момир Протић ће умрети код своје куће 1811. године.

Ристина кћи Софија (1820-1894) удаће се за познатог српског државника Илију Гарашанина, а млађа Јелена (1825-1875) за Младена Жујовића. Од најстаријег сина Ристе Данића Димитрија (који је, можда, умро млад?) нема потомства. Од Данила, који беше ожењен ћерком ("Црвеног") Матије Симића, потичу Риста, Јован и Димитрије. Риста Данић, син Данилов, биће ожењен Јеленом рођеном Цукић. Из тог брака потиче Данило Данић, иза кога опет нема потомства.

Јован Данић беше, пак, ожењен Јеленом рођеном Антула. Изродили су шесторо деце. Катарину, која је умрла у својој седмој години, Димитрија, Данила, Милутина (који је умро као беба), Радована и Милована. Данило Данић беше ожењен Даницом рођеном Грујић. Имали су само кћи Јелену. Димитрије Маром Динић, но како је млад преминуо од пегавог тифуса, није оставио потомство. Милован ће остати момак. А Радован Рада Данић ожениће се Десанком, рођеном Пантић. Ни они неће имати деце. Те је сва лоза угашена.

Цинцарско порекло породице Данић води од Ристе-Илче Данића. Женидбом др Јована Данића за Јелену, из цинцарске породице Антула, оно се чак "освежава".

Све ово је према др Ђорђу Жујовићу који у својој књизи "Успомене из детињства" (Београд, 1997.) даје (на стр. 198) родословну таблицу породице Данић; и даде му се веровати јер су Жујовићи са њима били у роду. Према Жујовићу Данићи су славили Св. Димитрија.

Цинцарско своје порекло Данићи нису истицали, чак су га према неким усменим сведочењима крили (?). Стога их у књизи Душана Ј. Поповића

"Цинцари" (Београд, 1998. репринт издања из 1937. године) нема. Помињу се: Дана Димитрије, становник Београда. И нешто опширније: Дана(о) Митар, православне вере, стар 44 година, ожењен. Родом из Катранице. Са 27 година стигао у Земун, али се настанио у Осеку (Осјеку), Доњи град. Изјавио се за аустријског поданика 1770. године и примио заклетву.

О породици Антула Поповићеви су исцрпнији. Потицали су из Клисуре, села крај Битоља (данас у МАкедонији), а презиме су добили по некој баба Цвети (грчки Антула) енергичној матрони која је у врло тешким приликама кућу одржала. Константин Антула држао је у Земуну две бакалске радње, а потом прешао у Београд. Не помиње се код Поповића, а ни код Жујовића, да ли је др Јован Данић био ожењен његовом кћери. Подаци, пак, које је Поповић прикупио о породици Антула, потичу од Милана Антуле, тада чиновника у Министарству трговине, који још помиње да је један Антула био и народни посланик.

Књига Душана Ј. Поповића, и приликом првог (1927) и приликом другог издања (1937), дочекана је веома разноврсним коментарима, па и политички успаљеним, но остала је до сада, најпоузданија, најсвестранија научна студија о Цинцарима који су се сасвим претопили у Србе. Поповић их види као утемељиваче нове чаршије, трговачког и занатлијског staleжа у обновљеној Србији, али и грађанског. Исту тезу заступа и књижевник Борислав Пекић у свом вишетомном роману "Златно руно". Према Поповићу Грци су у Отоманској царевини, а у односу на друге покорене народе, имали олакшице у трговини и занатима, механџилуку. Стога су се Цинцари и представљали као Грци, служећи се грчким језиком више него ли својим. Њихове сеобе, махом појединачне али и породичне, изазиване што насиљима власти, што жељом за зарадом, шириле су се и ка суседној Аустрији. Обдарени, марљиви и штедљиви, брзо су уочени и тамо. Власт у Аустрији, упркос повремено противуречних поступака и ставова, видела је у поуздане ослонце за развој трговине и занатства по градовима; али је захтевала прихватање аустријског поданства. Неким породицама је то одговарало. Многе су, међутим, процењивале да би њиховим пословима губитак отоманског поданства нанео већу штету. Како год било, повремено је и у Аустрији долазило до напетости између локалног градског становништва и досељених, цинцарских породица, чак и када би потоњи потоњи постали држављани Царевине. Са Србима у Војводини, Угарској, па и даље, цинцарске заједнице су сарађивале али и сукобљавале. Као православни не ретко делили би исту цркву, мада су им се обреди разликовали. Те је из најразноврснијих разлога долазило до врло озбиљних сукоба на верској, али и на типично грађанској основи.

Вештији као трговци, гостионичари и занатлије, Цинцари беху и повезанији и смелији. У обновљеној Србији већ су владали варошима. Београд, Шабац, а нарочито Смедерево, за њих су биле "идеалне" пограничне вароши што за закониту трговину, што за шверц. Спрам Срба представљали су, међутим

углађенији део тадашњег грађанског слоја, отворенијег према Европским утицајима, иако то, можда, није изгледало на први поглед. *На њихов начин се носило, живело, владало.* Пише Поповић. Угледници и који нису били Грци, облачили су се као Грци (то јест, оријентално), а понашање Грка (то јест Цинцара), сматрано је за пример. Унука Карађорђа, који их је толико мрзео, истиче Поповић, добила је име – Клеопатра. Грчке школе беху на гласу, а грчки језик беше задуго језик чаршије у Србији. Као и Грци, ни Цинцари, нису славили славу, те се прихватање тог обичаја може, према Поповићу, узети као један од знакова њиховог постепеног а ненасилног посрбљивања. Славили су имендане; те када би прихватили крсно име, то би био преображај имендана. Отуда има случајева да се и код рођене браће слави чак по неколико различитих слава. И у Аустрији и у обновљеној Србији, Цинцари су, међутим, стицали лош глас као не-родољуби због избегавања војне службе. Насупрот томе, лако су продирали у дипломатију и администрацију.

Бавили су се и лечништвом. Тома Константиновић или Костић, Хећим Тома, иако називан Грком, цинцарског је порекла. Нажалост, Поповић у својој књизи осим њега помиње још само др Владана Ђорђевића, не обрађујући лекарски слој.

Па и *Катраница* се у Поповићевој књизи (стр.47) тек помиње. У *Катраници* није било Цинцара, а ни данас их нема, пише Поповић. Ипак он у фусноти, позивајући се на околишне изворе, указује да су 1759. у околини Катранице били немири, те су том приликом неке "кирајџије" дошле (избегле) у Земун. Да ли је и Риста Данић у Београд дошао преко Земуна не зна се.

Није ипак тешко одговорити на питање: зашто су Данићи своје цинцарско порекло, по свој прилици, крили? Део одговора налази се и у Поповићевој књизи. Цинцари су зарађивали хлеб махом изван своје уже отаџбине, и као печалбари, али и сеобама. Без неке дубље националне идеје, већином трговци, негујући махом породичне везе, могли су врло лако примити народност било које етничке балканске групе, а особито исте вере. И потом постати жестоки националисти, али и ствараоци. Поповић наводи пример породице Наумовић, пореклом из Крушева, од којих се један члан доселио у Шабац, док му је рођени брат отишао у Бугарску, где се истако као националиста Бугарин. Дешавало се да су неке породице само у две генерације измениле по две и три, па и четири националне идеје. Али, шта их је привлачило и томе, Поповић не наводи. Објашњење ваља потражити и у чињеници да је током XIX века, особито у последњој четврти, у Србији испољен изненађујуће силан културни успон. Захваљујући Вуку Стефановићу Караџићу заблистао је српски језик. Док се у медицини последња четврт века сретно поклапа са победом Пастерове науке. Надахнути националном идејом, свесни снаге језика али и медицине, многи од тадашњих лекара, иако их је укупно узев било мало, постајали су истакнути јавни радници. Начело беше одужити се народу, просветити га,

отарасити заблуда и болештина, упутити га у добром правцу. И Данићи су, почев од др Јована, надахнуто кренули баш тим путем, остављајући видног трага. Др Жикић изврсно примећује да је др Јован Данић својим синовима наденуо српска имена Данило, Радован, Милован, заборављајући, међутим, да помене и најстаријег Димитрија. Није имао у виду ни да се име Данило јавља баш у тој породици изодавна. Но, свеједно. Осећали су се Србима и градили су Србију, не знајући за предах, не правећи, чак, разлику између професија данас толико удаљених.